

GOUDSBLOEMEN ZIJN GEEL/ORANJEKLEURIG

Rinus Suijkerbuijk

Inleiding

In de tuinen en tuintjes van vroeger ontbraken goudsbloemen nooit. Ze waren eenvoudig te zaaien. Als men niet tijdig de uitgebloeide bloemen verwijderde kon men ervan verzekerd zijn dat volgende jaren massa's bloemen, ook op minder gewenste plaatsen, opkwamen. De overvloedige, langdurige geel/oranje bloei gaf de borders en de tuin een kleurig aanzicht. Sinds de opkomst van de tuincentra met het aanbod van vele vaste planten, de overgang van moestuin naar siertuin en de veranderde smaak van de hobbytuiniers wordt de goudsbloem minder gezaaid/getolereerd.

Goudsbloem (*Calendula officinalis*) is een winterharde, eenjarige plant. De plant bloeit van mei tot het invallen van de vorst met oranje/ gele schijfbloemen van 4 tot 7 cm doorsnee. De bloemen hebben aan het einde van hun bloemblaadjes drie tandjes.

Calendula officinalis

Bron: Wikipedia; een aardige plaat van Linnaeus uit 1753 van de goudsbloem

Goudsbloem

De bladeren zijn groen, harig, en peddelachtig van vorm. De bladeren zijn gaaf-randig. De stengel van goudsbloem is groen, sappig, hoekig, vertakt en bedekt met haartjes. De plant wordt tussen 30 en 50 cm hoog. Het zaad van goudsbloem is beige, 5 mm lang, gevormd zoals een apostrof met een knobbelige ruggengraat. Goudsbloem is een van de veelzijdigste kruiden. Hij is populair als vrolijke tuinbloem, om zijn cosmetische en culinaire toepassingen, als verfpant en vanwege zijn vele geneeskrachtige eigenschappen.

Omdat deze winterharde eenjarige plant het hele jaar door schijnt te kunnen bloeien, kreeg ze de botanische naam *Calendula* (afgeleid van het Latijnse "Calenda", terug te vinden in "kalender" wat elke eerste dag van de maand aan-geeft).

De oude Egyptenaren waardeerden de plant al vanwege haar verjongende eigenschappen. In Europa is de plant lang gebruikt in soepen en stoofpotten en om boter en kaas te kleuren. In de Amerikaanse burgeroorlogen gebruikten artsen op het slagveld de goudsbloem om open wonden mee te behandelen. Tegenwoordig wordt "*calendula officinalis*" gebruikt in schoonheidsmiddelen, medische zalven, homeopathische drankjes en dergelijke.

Goudsbloem is ook geassocieerd met de heilige maagd Maria. In Engeland is de plant met koningin Mary geassocieerd in de 17e eeuw. De Engelse naam voor goudsbloem is ook "Marigold".

Maar naast het positieve kleurgenot en de geneeskrachtige werking van de goudsbloem kan er soms ook een minder aangenaam effect optreden.

29 juni 1941 (1)

In de avond van zondag 29 juni 1941 liepen de buurmeisjes Anna Heijnen (18 jaar) en Louisa Coumans (19 jaar) de tuin van vader Heijnen (Provincialeweg 253) binnen en kwamen even later op straat, de Provincialeweg te St. Gerlach, terug. Zij hadden een goudsbloem afgeplukt en als corsage op hun borst gestoken, en bleven nog wat op straat staan praten. (Hangjeugd-gedrag?)

Bij mevrouw Barbara Gertrudis Duijkers, huisvrouw van G. Kusters, Provincialeweg 251 te Valkenburg-Houthem was op dat moment de 14-jarige dochter van de plv. groepsleider der N.S.B. te Houthem op bezoek. Bij haar late thuiskomst vertelde zij haar vader dat twee meisjes met een oranjebloem op hun borst op den openbare weg hadden gestaan.

Deze ouder stelde vervolgens Louis Caspar Johannes van der Vloet, gemeente- tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, er omstreeks 11 uur die

Louis van der Vloet

avond telefonisch van in kennis dat twee meisjes met oranjebloemen op hun kleding op straat hadden gelopen, bij gelegenheid van de verjaardag van Prins Bernhard. Hoewel Van der Vloet blij gaf zich daar buiten te willen houden, dreigde de N.S.B.-er ook hem aan te klagen, als hij geen onderzoek zou instellen. Op maandag 30 juni 1941 hoorde Van der Vloet daarom enige mensen en maakte daarvan proces-verbaal op.

Proces-verbaal

Mevrouw Barbara Gertrudis Duijkers, geboren te Houthem 4.12.1897 verklaarde dat zij voor haar woning stond en zag dat Anna Heijnen (18 jaar, wonende Provincialeweg 253) en Louisa Coumans (19 jaar, wonende Provincialeweg 254) naar de tuin van Heijnen liepen en even later terugkwamen met een oranjebloem (goudsbloem) op hun borst over de Provincialeweg lopend en een liedje zingend. Zij zouden op die zondagmiddag tussen 10 en 11 uur op den openbaren weg in de omgeving geprovoceerd met oranje bloemen, welke zij op hun mantel gevestigd hadden en verder beleedigende woorden zongen tegen het Deutsche Rijk. "Bommen op Berlijn, er kwam eens een Engelsche Jager, hij kwam al aan de Deutsche kust en ging er eens aan Göbbels vragen, of hij nog wat bommetjes lust, en in die eene mine maneschijn bombarderen wij Berlijn". (Wordt op de wijs gezongen van Op de groene Heide). "Een zekere Sakkers uit Hulsberg stond bij mij en is getuige van een en ander", verklaart zij. Van der Vloet hoorde ook de 14-jarige informante en vervolgens ook de twee "bloemenmeisjes":

Maria Louisa Coumans, geboren te Bemelen 9.7.1922 wonende Provincialeweg 254 bij W.G.H. Roebroeks, dochter van J.H.W. Coumans (moeder overleden),

die verklaarde dat zij de bloem zomaar voor de flauwe kul opgestoken had, maar dat er niet gezongen was;

Anna Heijnen, geboren te Berg en Terblijt 2.2.1924, dienstbode, wonende bij haar in leven zijnde ouders Thomas Hubertus Hendrikus Heijnen en Hubertina Elizabeth van Kan, Provincialeweg 254 die verklaarde: "wij hadden een goudsbloem in de tuin van mijn vader geplukt en deze zonder eenige bedoeling op onze borst gestoken; daarmee hebben wij ongeveer een kwartier voor het huis van L. Coumans gestaan; gezongen hebben we niet".

Dit proces-verbaal werd opgemaakt op 9 juli 1941 en voor gezien getekend door de burgemeester van Valkenburg-Houthem. Het gevolg was een boete, ingevolge een vonnis van 12 augustus 1941:

Afschrift. VERTALING

Ista 689/41

VONNIS IN DE SCHRIFTELIJKE PROCEDURE

U wordt beschuldigd zu Valkenburg am 29 Juni 1941 den Geburtstag des Prinzen Bernhard im Demonstrativer Weise eine Blume in der Farbe des Hauses Oranien getragen zu haben.

Overtreding volgens der Verordnung des Generalkommissars für das Sicherheitswesen vom 2. Mai 1941 in Verbindung mit der Verordnung des Reichskommissars vom 7-2-41 no 30/41.

BEWIJZEN:

1. Geständnis der Beschuldigten Bl. 1 d.A.

II Zeugnis der Ehe Frau Barbara Gertrudis KUSTERS, geboren D U Y K E R S, in Valkenburg-Houthem, Provincialeweg 251.

Op voorstel van den Deutschen Procureur Genraal in het Bezette Nederlandsche Gebiet, wordt daarom tegen U een geldstraf van 50- fünfzig – gulden en in geval dat deze geldstraf niet kan worden ingevorderd, aan gevangenisstraf van 20 – zwanzig – Tagen vastgesteld. De kosten van de Procedure moet U eveneens dragen,

Dit vonnis zal kracht van gewijsde hebben, indien U niet binnen twee weken na de toezending schriftelijk of bij de Griffier in verzet komt.

Een schriftelijk protest moet binnen de twee weken hier ingediend zijn.

De geldstraf en de kosten moeten uiterlijk binnen een verdere week aan de "DEUTSCHE GERICHTSKASSE" Den Haag, Lange Vijverberg 12, betaald worden.

Bedragen die niet op tijd betaald zijn, worden zonder waarschuwing dadelijk ingevorderd.

Wanneer U aan de Kas betaald moet U dit vonnis toonen; bij overschrijving moet U Uw naam en het dossiernummer op het strookje vermelden.

den Haag, den 12 August 1941

Des Deutsche Landes Gericht

in den Niederländischen Besetzten Gebieten

gez. Joppich

Kostenberekening:

1. Leges voor dit vonnis	F 2,50
2. Kosten voor tolk	-----
3. Diversen	-----

Geldstraf

f. 2,50

50,00

f 52,50

De Rechercheur bij de Politieke Recherche, Rayon Valkenburg, T. van der Meulen, vervaardigde dit afschrift voor het dossier van de plv. N.S.B.-groepsleider.

De originelen bevinden zich in het dossier van B.G. Duykers, waarbij blijkt dat aan Fraulein Maria Luisa Coumans een boete van Fl. 50,-- , c.q. 20 dagen gevangenisstraf werd opgelegd en aan Fraulein Anna Heijnen een boete van Fl. 30,-- of 10 dagen gevangenisstraf.

Na afloop van de oorlog is deze kwestie onderzocht en zijn op 29 april 1946 de 'bloemenmeisjes' als getuigen gehoord, waarbij zij o.a. verklaarden:

" in augustus 1941 ontving ik een vonnis ... als bewijsmiddelen werden aangevoerd mijn eigen verklaring tegenover v.d. Vloet en de getuige B.G. Duijkers die tegenover [c.q. naast] mij woont Ik heb de geldboete per giro voldaan".

Deze strafbedragen waren zeer, zeer fors, hetgeen waarschijnlijk mede de reden zal zijn geweest dat deze kwestie niet "met een sisser" afgelopen was. In 1946, vijf jaar na het opsteken van een bloemetje in 1941, werd er nog uitvoerige aandacht door de Politieke Recherche aan besteed.

Verloop van tijd doet herinneringen aanpassen; het geheugen kleurt of vertroebelt de werkelijkheid. In getuigenverklaringen in het proces-verbaal van de Politieke recherche d.d. 29 april 1946 verklaart de "informante":

"In juni 1941 was ik veertien jaar oud en ik weet mij van het voorgevallene absoluut niets meer te herinneren. Ook weet ik mij niet meer te herinneren of ik het rapport dat U mij toont [de door haar in juli 1941 ondertekende verklaring] geteekend heb" ;

Mevrouw B.G. Duijkers verklaart alsdan:

" Ik ontken echter deze meisjes verraden te hebben, of op een of andere wijze aangifte van het voorgevallene te hebben gedaan. Ik heb dit ook niet tegen iemand verteld. Wel is op 30 juni 1941 ...v.d. Vloet bij mij geweest..... Hij heeft daarna mijn verklaring voorgelezen en ik heb die ondertekend".

De voormalige plv. N.S.B.-groepsleider verklaarde:

"Op 29 juni 1941 is mijn dochter 's-avonds laat thuisgekomen. Zij was bij vrouw Duijkers geweest. Zij heeft mij iets verteld van meisjes die bloemen op straat gedragen hadden. Welke bloemen het zijn geweest weet ik niet meer. Wel weet ik dat het de meisjes M.L. Coumans en A. Heijnen geweest zijn. Ik weet niet zeker meer of ik de gemeenteveldwachter van Houthem van der Vloet met het voorgevallene telefonisch in kennis heb gesteld, ik vermoed echter van niet. Ik heb naderhand op de een of andere wijze vernomen dat die meisjes daarvoor verbaliseerd en gestraft zijn geworden".

De betrokkenen zijn inmiddels overleden, zodat het niet meer mogelijk is hen persoonlijk hun versie van het gebeurde te laten verhalen. In ieder geval zullen zij waarschijnlijk nog vaak aan de oranje- of goudsbloem herinnerd zijn, als zij deze bloem in een tuin zagen of Calendula-produkten gebruikten of aangeprezen zagen. Of Calendula-produkten geheugenbeïnvloedend zijn, is mij onbekend.

Noten

¹ De gegevens zijn aangetroffen in de zich in het Nationaal Archief te Den Haag bevindende dossiers CABR (Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging), Politieke Recherche Afdeling Maastricht, 5220, inventarisnummer 95414, alsmede CABR invnr. 111366.

² De woningen Provincialeweg 251 en 253 zijn inmiddels hernummerd tot St. Gerlach 5 resp. 7. Het pand Provincialeweg 254 werd gesloopt.
